

GAZETA W. KSIĘSTWA POZNAŃSKIEGO.

PRZEDPŁATA:

ćwierćrocznie dla miasta Poznania 1 Tal.
20 Sgr. na całe Prussy 2 Tal.

INSERATY:

1 Sgr. 3 Fen. od wiersza na 1 szerokości
przyjmują się tylko w Ekspedycji.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornej W. Deckera i Spółki w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny: N. Kamieński w Poznaniu.

Telegraficzne wiadomości Gaz. W. Ks. Pozn.

Lwów, 29 Lutego. — Manifest cesarski kontrasygnowany przez wszystkich ministrów uzasadnia zastosowanie do Galicyi i Krakowa nadzwyczajnych środków dla zabezpieczenia spokojności i na obronę spokojnej ludności. Ogłasza się przeto stan oblężenia i przekazuje sądzenie pewnych zbrodni, przestępstw i przekroczeń sądom wojskowym.

Lwów, 29 Lutego. — Ogłoszono tu dwa rozporządzenia namiestnika. Pierwsze rozporządza powszechne rozbrojenie, wszystka broń i amunicja mają być w 14 dniach oddana rządowi, w razie przeciwnym nastąpią ciężkie kary pieniężne i więzienie. Drugie nakazuje wszystkim cudzoziemcom pod uniknięciem wydalenia w przeciągu 48 godzin, stawienie się przed władzami policyjnymi, celem wyjednania sobie pozwolenia do pobytu.

Lwów, 29. Lutego. — Cesarski manifest ogłoszono, w którym powiedziano: wobec losów kraju sąsiedzkiego rząd trzymał się praw zaprowadzonych, dochowując przytem łagodności i pobłażania. Skutek nie odpowiedział oczekiwaniom, zorganizowały się związki do zbrodni stanu, nieustannie werbowano i wyciskano. Władze tajne rewolucyjne, których cele ostateczne także są wymierzone przeciw całości Austrii, przywłaszczyły sobie w Galicyi władzę rządową. Liczne fakta dowodziły, że stronnictwo rewolucyjne zamierza wkrótce Galicyą i Kraków wciągnąć na pole otwartych gwałtów. Cesarz ujrzał się przeto spowodowanym, ku obronie ludności przychylniej rządowi rozporządzić środki wyjątkowe.

— Z Krakowa donoszą pod d. 29 Lutego, że tam tegoż dnia w południe porozlepiano po rogach ulic dwa plakaty, z których jeden zawiera manifest cesarski, drugi ogłoszenie stanu oblężenia w Galicyi.

Flensburg, 29 Lutego — Książę Karol pruski przybył do głównej kwatery Wrangla. Dziś oczekują rozkazu z Berlina, czyli w skutek przyrzeczenia ze strony Danii uszanowania granicy, mają się wojska rozejść na załogi, czyli też ruszyć dalej do Jutlandyi.

Londyn, 29 Lutego. — Na posiedzeniu dzisiejszem izby wyższej zapowiedział lord Ellenborough interpellacją na piątek, czyli rząd chwycił się środków, celem niesienia materyalnej pomocy Danii. — Interpellantowi jednemu odpowiedział Russell: ściganie Mazziniego niemoże być dopuszczone, ponieważ niedowiedziano udziału jego w zamachu na cesarza Francuzów.

W izbie niższej odparł lord Staatsfield z oburzeniem miotanie podejrzenia na siebie i na Mazziniego — Disraeli czyni najsilniejsze zarzuty rządowi. Francya we Wrześniu odrzuciła propozycją konferencyjną, jeżeli Anglia na przypadek nie dojścia konferencyi nie przyrzecze wystąpić czynnie. Czyli cesarz obstaje jeszcze za tym warunkiem i pod jakim warunkiem przyjmują inne mocarstwa propozycją konferencyjną?

Palmerston odsyła zapytującego do księgi niebiejskiej, która jutro będzie ukończoną.

Z Nowego Jorku donoszą pod dniem 29. Lutego: Kongres przyjął poprawkę do konstytucyi, ogłaszającą zniesienie niewolnictwa. Herald nowojorski zaręcza, że Lincoln w d. 22. b. m. ogłosi wyzwolenie wszystkich niewolników we wszystkich państwach unii bez wyjątku. Jenerał Sherman obsadził Jackson w Missisipi.

Paryż, 29. Lutego. — Pietri umarł.

Madryt, 29. Lutego. — Mon i Novaliches mają polecenie utworzyć nowe ministerstwo z frakcją liberalno konserwatywną.

Monachium, 29. Lutego. — Bawarska gazeta donosi, że rządy na konferencyi wirzburgskiej reprezentowane postawią wniosek osobny obok wniosku pruskiego i austriackiego podanego na ostatniem posiedzeniu.

Hanower, 29 Lutego. — Na zapytanie Bennigsena, jak Hanower głosował na ostatniem posiedzeniu bundestagowem, odpowiedział minister spraw. Windhorst w izbie deputowanych, że Hanower głosował, iż pełnomocnictwo bar. Dirckink Holmfelda pod tytułem protokołu londyńskiego niemoże być przyjętem i aby komisyja bez względu na ten protokół zdała sprawę.

Bruksela, 29. Lutego. — Arcyksiaże Maksymilian jutro wyjedzie do Paryża.

W kołach dyplomatycznych upowszechniła się pogłotka, że tymczasowy minister spraw zagranicznych Quaade w Kopenhadze, podał się do dymisji. Gabinet różni się w zdaniu, czyli ma prowadzić dalej wojnę lub przystać na propozycje.

Berlin, 1. Marca. — Naji. Pan raczył nadać komisarzowi okręgowemu Krienitzowi w Sobótce w powiecie pleszewskim order orła czerwonego 4 klasy, a przenieść dyrektora sądu powiatowego Uedinka w Loetzen na takąż posadę do sądu powiatowego w Rössel.

Berlin, 28. Lutego. — Z teatru wojny. Wedle wiadomości z głównej kwatery Gravenstein z 25. i 26. b. m., Duńczykowie czynią przygotowania do zaciętej obrony szanieców düpelskich. Spalili w d. 25. zabudowania w Wielhofie, Frydendalu i wiele domów w Düppel i na południe Frydendalu pilnie pracują około szanieców. W 25. wzięto 13. Duńczyków do niewoli, tyleż w d. 26. Wedle ich opowiadań miała gazeta sondenburgska z 25 b. m. podać, że w bitwie d. 22. b. m. stoczonej 18 pułk duński miał w poległych, rannych i wziętych do niewoli 450 ludzi.

Nieprzyjacieli czyni przygotowania na wyspie Fänö, naprzeciw Stenderupu, które zdradzają zamiar zbudowania baterii. Na wyspę przywieziono wiele wody. Przez Belt przepłynął parowiec nieprzyjacielski.

Wiele żołnierzy daje się chwycić na patrolach i twierdzą, że nie zdezerowali. Szezwiczianów schwytanych odsyłamy do domu, co Duńczykom się podoba. Kiedy schwytano jednego duńskiego żołnierza i zapytano, czemu się nie bronił: Dla Boga, mam żonę i czworo dzieci. (Nie pomyśli tu niejeden mimowolnie w landwerowym starym systemie.)

Berlin, 29. Lut. — Ze wszystkich stron się potwierdza, że propozycje angielskie konferencyjne natrafiają na wielkie trudności.

Wedle wiadomości kopenhagskich rząd duński nie tylko zwłacza, ale jeszcze kładzie ustąpienie z Szezwiku za warunek przyjęcia. Z drugiej strony pruskie organa oficjalne dają do poznania, że Prussy bez poprzedniego ustąpienia z szanieców düpelskich i wyspy Alsen niechętnie przystaną na te układy. Szwecya nie chce wywierać na Danią żadnego wpływu dyplomatycznego. W Paryżu bez ogródki powiadają, że cały projekt konferencyjny jest zawieszony i bezskuteczny, lubo w zasadzie nic nie mają do nadmienia przeciw niemu. W jednym tylko Wiedniu widać gorliwe krzatanie się około przyprowadzenia do skutku tego projektu angielskiego, równie i Rosya popiera projekt angielski, aby się pozbyć wojny duńskiej, która rozrywa siły jej przyjaciół. Radzi nawet Austrii aby zaprowadziła stan oblężenia w Galicyi, gdyby widoki pogorszały się co do projektu konferencyjnego. Tym bowiem sposobem można by łatwiej wstrzymać posiłki nadchodzące z tamtej strony powstaniu polskiemu, gdyż uszczuplone wojska austriackie nad granicą królestwa przez wysyłki do Szezwiku i Wenecyi, spotęzniałyby stanem oblężenia.

To co piszą, iż londyński traktat ma być wzięty za punkt wyjścia, nie jest uzasadnionem. Prussy przynajmniej przystały tylko w zasadzie bez oznaczenia bliższej podstawy. Gdyby atoli propozycja znalazła przyjęcie, natenczas trudno przypuścić, aby inna przyjęta została podstawa jak traktat londyński.

— Gazeta wajmarska pierwsza oświadczyła, że zbyt wcześnie podała wiadomość o przyjęciu ze strony Danii projektu angielskiego.

Równie Jen. Cor. austriacka przyznaje, że dotąd nie masz wiaro-

godnego dowodu, iż Dania przystaje na propozycję angielską. Ktoś widać dmucha Danią.

Kolońska gazeta pisze z teatru wojny, iż się przekonano, że działami polowemi i pozycyjnemi niczego dokazać niemożna przeciw szancom duplemskim. Również i przeciw statkom kanonierskim nic nie wskózano. Jak się zdaje napaść ma nastąpić na lewe skrzydło duńskie. Aby wstrzymać statki kanonierskie, zakładają Prusacy baterie nadbrzeżne nad obu brzegami Wenningbundu (na południe od Nübel i Düppel), które mają być obsadzone działami pozycyjnemi 24 funtowemi, sprowadzonymi z Berlina. Dopóki statki kanonierskie mogą się wdzierać na zatokę Wenningbund i pruskie lewe skrzydło w całej długości ostrzeliwać, dopóty zakładanie przykopów przeciw szancom jest niepodobne. Napaść na środek lub prawe skrzydło duńskie ma wiele niedogodności. Zawisło wszystko od prowadzenia ciężkich dział i zabezpieczenia pruskiego prawego skrzydła przeciw ogniu z okrętów wojennych. Dopóki to nie nastąpi, trudno przystąpić do właściwych robót oblężniczych. Jeżeli Duńczycy nie spiszają się na duplemskich szanach, jak na Dannewirku, natenczas będzie trudna z nimi sprawa. Usłyszymy w tych dniach coś stanowczego.

Królestwo Polskie.

Warszawa 22 Lutego. Donosiłem już o tak zwanej »deklaracji«, jaką Moskale kazali podpisywać urzędnikom wszelkich dykasteryj. Jest to ekwiwalent adresu, tylko ponieważ urzędnicy odmówili podpisania tego ostatniego, wymawiając się z wyraźnem w tej mierze rozporządzeniem namiestnika carskiego z d. 26 Lutego (10 Marca) Nr 61, zakazującym urzędnikom brać udział w jakichkolwiek zbiorowych podaniach do rządu, zmieniono nazwisko i formę ale treść ta sama. Ponieważ urzędowanie przez zwierzchnie władze porożyslane są te »deklaracje« drukowane, z przyłączeniem rozkazu podpisania się na liście, to oczywiście nie może już być mowy o odmowie i urzędnicy podpisują bez wachania. Zresztą, w niektórych powiatowych i gubernialnych miastach, a nawet i w mniejszych, zmuszeni surowemi groźbami urzędnicy podpisali adres, jak to nawet można widzieć w ogłoszonych nazwiskach w dodatku do Dziennika Powszechnego niektórzy naczelnicy biur cywilnych, zmuszeni przez naczelników wojennych wydali podwładnym swym rozkaz wpisywania się na adres; słowem jak we wszystkim u Moskali taki wtem największy panował nieład, a jedynem stałym prawidłem było zadanie gwałtu tym co do ich łona nienależą. Nadto, ponieważ najazd ani groźbą, ani prośbą, ani uludnemi obietnicami nie mógł skłonić naszego duchowieństwa do podpisania adresu, chwycił się i względem księży nowego środka: porożysłał wszystkim »deklaracje« drukowane z blankietami, też same co urzędnikom. W deklaracji wprawdzie wyraźnie określono: »My urzędnicy.« Ale cóż to Moskwę obchodzi: w rosyjskiem pojęciu pop jest tylko urzędnikiem, bo jest kapłanem boga — cara, jego sługą, tak zależnym w rzeczach świeckich i duchownych jak każdy inny czynownik. Czy się nasze duchowieństwo zgodzi na takie stanowisko? to rzecz inna. Wątpię bardzo, aby na tę rozesłaną deklarację złapał się ktośkolwiek. Podpisanie takiej deklaracji byłoby gorsze niż podpisanie adresu — jeżeli może być co gorszego.

Onegdaj przeszło 400 osób wysłanych zostało kolejną petersburską w głąb Rosyi. Opisać scenę powtarzającą się przy każdej takiej przesyłce, jest niepodobniestwem. Chociaż zarówno komisye jak i inne biura moskiewskie kierujące tą przymusową emigracją jak najstaranniej ukrywają dzień naznaczony na wysyłkę, chociaż naumyślnie rozpuszczają fałszywe terminy i męczą nimi publiczność, choć pobyt nocny na Pradze nadzwyczajnie utrudniony jest istniejącymi przepisami policyjnymi, zawsze znajduje się znaczna gromadka osób, powiększej części kobiet, przepędzających długą noc na mrozie i zawiei pod murami dworca kolei (bo wewnątrz nie wpuszczają Moskale), aby tylko mózgi rzucić ostatnie pożegnania mężowi, bratu, lub ojcu. Wiele nadchodzących ranków zawodzi, nie masz wysyłki: może jutro, może po jutrze, może w końcu tygodnia, może za tydzień. Rozpacz bierze te przebiegłe, chore ze smutku i z niewyspania niewiasty. Nie przyjdzie jutro, odpocząć, a nuż chybią, nie zobaczają już nigdy, nie dadzą cieplej odzieży i kilka rubli na drogę! Straszna niepewność! Czasem utrafią szczęśliwie na dzień wysyłki, odgadną przeczuciem, lub okupią krwawo zapracowanym groszem tajemnicę Moskale. Nad ranem sprowadzono jeńców, słychać gwar ich żołdactwa, ale nie wolno nikomu iść do nich, rozmówić się, oblaćzami po raz ostatni. Nareszcie na pięć minut przed odejściem transportu, za drugim gwizdnięciem, otwiera się upust; zaczyna się scena, jakiej jeszcze pewno nie było na świecie; żadna z odwiedzających kobiet, a przynajmniej prawie żadna nie wie na pewno, czy między wywiezionymi jest ten, którego szuka; żaden z wywożonych nie wie czy siostra, matka, żona, czy tam kto jest w tym tłumie od którego go teraz tylko warty przegradzają. Z obu stron nielegają się wołania imion i nazwisk, a w głosach przebiega się cała niepewność, boleść, wraże gdy nikt nieodpowiada, cała zaś melancholiczna radość, gdy się usłyszy głos kochany. Ale nie ma czasu na rozczulanie się trzeba podać ostatnie rozporządzenia, polecieć się ma na sercu, zabrać opatrunek na drogę, bo żołnierze i policya bez ceremonii biorą za kark i pakują do wagonów. Wrzawa rozmów, krzyków, wywoływań, szlochów, przywitań, pożegnań, tu i owdzie przekleństw Moskale, ma w sobie coś piekielnego. Nareszcie wypychają żołnierze kilku ostatnich opierających się do wagonów; pociąg rusza.

W sobotę ostatnią zdarzyło się, że właśnie dopiero w chwili wyruszenia pociągu, jakaś pani zdołała spostrzedz swego męża i głosem swoim zwróciła na siebie jego uwagę. »Dopiero!« krzyknął mąż z całą gorącą smutku i wyrzutu. Żona rzuciła się na szyję stojącemu obok zawiadowcy stacyi, krzycząc i błagając, aby zatrzymać pociąg aby na minutę. Ale pociąg usunął nieubłagane, a biedna kobieta padła zemdlona.

Aresztowania ciągle ogromne; próżnia zrobiona wysyłką szybko się zapełnia. Wczoraj aresztowano jadących sankami trzech studentów

szkoły głównej. Rydzewski w X cyrkule rozpoczął indagację od tego, że po kolei bił każdego po twarzy. Taki rezultat śledztwa ustanowiono przez komisję oświecenia w sprawie Jabłońskiego ucznia!

Wczoraj byłem naocznym świadkiem sceny jeszcze bardziej przerażającej, jeszcze bardziej ubliżającej godności człowieka. Całe położenie rajasa, niewolnika, iloty błysnęło mi w oczy krwawą łuną i napełniło pierś oburzeniem, chwilową wściekłością, bezsilną niestety. Rzecz się tak miała. Kobiety, które jak zwykle w poniedziałek przyszły rano do pałacu Mennicy, zajmowanego przez Korfa, aby uzyskać pozwolenie pójścia bądź do cytadeli bądź na Pragę i wspomżenia tam swoich drogich czemśkolwiek, znalazły bramę zamkniętą i nie mogły, jak dotąd bywało, dostać się na obszerny, suchy dziedziniec. Ogromny śnieg spadł w nocy, tajał gwałtownie, woda przepelniała rynsztoki, błoto było ogromne, nieustannie przesuwający przechodnie potracali tę gromadkę kobiet, ale cierpliwość niewieścia wyższą jest nad wszelkie dolegliwości. Za bramą, z sztab żelaznych zrobioną, stało 5 czy 6 żołnierzy bez broni, a na zapytywanie i prośby kobiet o otworenie odpowiadali suchem: nie lza, prikazano. Nareszcie po 10ej godzinie nadjeżdża ekwipaż, a z niego wysiada młody oficer, dyżurny. Na jego widok wstąpiła otucha do serc tak długo wyczekujących: gromadka sunęła się ku niemu: »Panie adjutancie, słychać było pojedyncze głosy, nie wpuszczają nas, co to znaczy? ja mam markę (dostaje się najprzód markę, a z tą idzie się do kancelaryi Korfa po bilet pozwalający wpuszczenia do cytadeli), i ja mam markę, i ja mam markę — wołały kobiety i na dowód podnosiły ręce z kartkami do góry — ja już od sześciu tygodni mam obiecano widzenie się, i t. p. Oficer sucho i milcząco przecisnął się przez tłum, a gdy stanął w bramie, krzyknął na żołdatów: Ej, siuda, bijcie po karku, po gębie te... i wyrzucił szereg słów najordynarniejszych. Żołnierze stali wyciągnawszy ręce, ale żadna się nie ruszyła. »Nuż, cztoż wy« i znowu nikczemny wychowaniec któregoś kadeckiego korpusu wyzionął potok przekleństw moskiewskich, szpikując je niekiedy polskimi wyrażeniami dla większej zrozumiałości. Kiedy żołnierze na te zachęty i rozkazy nieruszyli się jeszcze, oficer postanowił dać przykład: rzucił się w gromadę, schwycił jedną kobietę za kapelusze, zdarł go z głowy, rzucił w błoto potem drugi, potem na około sypał uderzenia pięścią, zdierał kapelusze, kaptury, okrycia, słowem był jak bohater, zwycięzca nad słabymi kobietami niestawiającymi oporu. Zwrócił się znowu ku żołnierzom — ci stali jak wprzód z opuszczonymi rękami, żaden się nie ruszył w sukurs. Oficer dawszy zachętę, zwrócił się ku jakiejś kobiecie z dzieckiem, niemowlęciem u piersi i zaczął ją obsypywać kułakami, bił pięścią w głowę, w twarz a obsuwające się pięści razily i kobietę i dziecko. Kobieta cofając się wpadła nareszcie w rynsztok i obalila się w tył, będąca za rynsztokiem kupa śniegu ochronila ją od uderzenia głową o kamienie; ale oficer jeszcze się niezatrzymał bił i kopał leżącą nieszczęśliwą z dzieckiem na rękę, przywołując ciągle żołnierzy, którzy nareszcie osadzili za stósowne wykonać rozkaz tylokrotnie powtórzony i rzucili się za uciekającymi na wszystkie strony. Na tem się scena zakończyła. Mąż tej stratomanej przez dzikie zwierzę niewiasty nazywa się Jan Gudwiński, jak się później miałem sposobność do wiedzieć.

Nie raz już, gdy zbyt głośne i oczywiste gwałty i łotrystwa zaprzeczć się nie dały, tłumaczyli je Moskale tem, że trudno wstrzymać rozjątrzonego żołnierza. Powyższa historia jest nowym dowodem fałszywości tego twierdzenia. W ogóle, wszystkie najhaniebniejsze gwałty, wszystkie zgromadzone przyjmujące morderstwa i rozboje, wszystkie prawie oburzające ludzkość i cywilizację postęпки w obecnej wojnie pochodzą od oficerów i czynowników moskiewskich: żołnierze tylko idą za ich przykładem; jeżeli łupią i kradną, to tylko resztki pozostawione przez oficerów, jak to zdarzyło się przy rabunku pałaców Zamoyskiego i wielu innych; jeżeli zabijają to tylko za przykładem swych proświeczonych baryszow. Surowa, dzika natura nie jest tak okrutną, jak dzikość małpująca cywilizację.

W nrze 8. »Rozporządzeń itd.« z d. 20. Lut. znajduje się następujące o śp. Jankowskim wspomnienie;

Dnia 12. Lutego o godz. 10. rano Józef Jankowski, podpułk. wojska Narodowego, przez Moskale życia pozbawiony, oddał Bogu wielkiego bohaterskiego ducha. Ziemia polska straciła w nim jednego z najczenniejszych swych synów. Czterdzieści razy potykał się z wrogiem: oto jego wina przed Moskwą, oto jego niepożyta zasługa przed narodem, która uwieczni pamięć jego w wdzięcznych sercach współziomków. Ożywiony czystą i gorącą miłością ludu wiejskiego, posiadał najzupełniejsze jego zaufanie, i temu to zaufaniu zawdzięczał szczególnież możność stawienia przez czas tak długi oporu przeważnym nieraz siłom wroga. Bogobojność i czystość obyczajów były znamionującymi go cechami; modlitwą rozpoczynał on i kończył swoje walki. Względem wrogów odznaczał się ludzkością. Mając udział w zwycięstwie Żyżyńskim, razem z generałem Krukiem, wypuścił jeńców moskiewskich. Szlachetność też i niepokalany jego charakter, równo jak wytrwałość w walce, ściągnęła na niego szczególną nienawiść Moskwy. Wiadomo powszechnie, że w mieście rozpuszczono wieść, jakoby życie śp. Józefa miało być zachowaniem. Wieść ta niczem innem nie była, jak przynęta, żeby mniemaną łaskawością przywabić gości do hr. Berga, żeby im znośniejszą uczynić tę atmosferę balową, przesiąkniętą krwią polską. Śp. Józef dysponowany był na śmierć dwukrotnie: Tylko moskiewska nienawiść zdolna jest do takiej rafinacji okrucieństwa i oszustwa. Przrzekano mu ocalić życie, byleby wydał członków Rządu Narodowego; ale nasz bohater ani chwili nie wahał się umrzeć, a ostatnie jego słowa były słowami współczucia i zachęty dla współpracowników na niwie ojczystej. Jeżeli życie jego było wzorem dla żyjących, to śmierć, otoczona aureolą poświęcenia i męczeństwa, tem droższą dla narodu uczyni jego pamięć. Śp. Józef umierał z tym spokojem, z tą rezygnacją, na jaką zdobyć się może tylko czło-

wiek, który wiernie spełnił swoją powinność aż do końca. Umarł jak prawy człowiek, jako dobry Polak, jako wierny i pobożny chrześcijanin. Cześć wiekuista pamięci bohatera! Cierpienia i zasługi swoje poniósł on przed tron Najwyższego Sędziego, żeby niemi ubłagać miłosierdzie Boże dla uciemiężonego narodu.

Następnie toż samo pismo zawiera potwierdzenia wiadomości podanej przezemnie przed niejakim czasem o rewidowaniu dwóch Sióstr Miłosierdzia w dniu 25. Stycznia w dworcu kolei żelaznej w obec oficerów, czemu Dz. Powsz. nie śmiał zaprzeczyć, ale polecił swemu mniemnemu korespondentowi z Krakowa (sic) podać w wątpliwość fakt zaszły w Warszawie i czyni Chwili przymówkę, że podając nazwiska tych 2 znanych niewiast, ubliża im. Jak gdyby ubliżał sobie i nieprzyzwoicie zachowywał się ten, którego obnaża, żeby katować.

W dalszym ciągu jest następująca wzmianka:

W liczbie katów moskiewskich słyną obecnie, szczególnie pułkown. Tuchołko i Kołyszkin. Najdzikszy i najzaciętszy jest obecnie Tuchołko, który codziennie katuje więźniów, o czym szczegóły, gdzie i kiedy należy, będą podane. Tuchołko, nie tylko, że skatowanych więźniów angielskim swym gościom i przyjaciółom nie pokazuje, — ale i nie pozwala krewnym widzieć się z niemi. — Kołyszkin jest katem artystą: był czas, że na swoje wyprawy wybierał się zakapturzony. Przed ludźmi, których nie może katować, udaje miłosiernego, o czym się łatwowiernych ostrzega.

Nakoniec ogłoszonym jest, że ma wyjść podrobiony rozkaz Rządu Narodowego, aby wojsko broń złożyło. Chw.

Francya.

Paryż, 27. Lutego. — Tutejsze dzienniki na to się zgadzają, że propozycje angielskie nie odniosą żadnego skutku. Constitutionnel oświadcza dziś jak najwyraźniej, że Francya niemogła odpowiedzieć na propozycję angielską, ponieważ takiej nieuczyniono jej. Jeżeli Anglia widzi na okolo siebie trudności, pochodzi to ztąd, że błędnie ocenia swe położenie i stara się rozwiązać sprawy środkami bezskutecznymi. Francya tylko z ubolewaniem spoglądać może na życzenia angielskie i na samą Anglię. Debaty mówią, że ani wierzą w skutek, ani nawet w rozpoczęcie konferencji. Czego się spodziewać można po obradach, które niekładą za pierwszy warunek zawieszenia broni? Dotąd jeszcze niewiadomo, co powiedzą Szwecya, bundestag i Dania. Sam Palmerston oświadczył w parlamencie że tego niewie. W rzeczy samej starowina ten odgrywa smutną rolę, dopóki odmawiał Francji, to mu klaskało pół Europy, ale kiedy na seryo teraz proponuje za Danią, to projekt pokazuje się bez nóg i głowy. Stary firebrand zdzienniał i być może że w końcu złoży ręce, patrząc na szerzący się ogień, który chciał ugasić garsztką wody. Zresztą czyby to nie było tradycyjne w duchu angielskim, pozwolić szerzyć się wojnie, a dopiero w końcu przyłożyć się nieznużonymi siłami do pacyfikacji, stając po stronie zwyciężkiej. Byłoby tanio i korzystnie, a prawdziwie po angielsku.

Były prefekt policji paryskiej senator Pietri, organizator przyłączonej Nicei i Sabaudyi śmiertelną złożony jest chorobą.

Galicya.

Kraków, 20. Lutego. — Sprawozdanie z posiedzenia publicznego c. k. sądu karnego w Krakowie w d. 13. Lutego r. b.

Przydujący: Arzt; sędziowie: Feliks Dobrzański, Jaworski; protokółista: Łuszczynski; zastępca c. k. prokuratoryi: Krynicki; obrońca: Dr. Machalski. (Dokończenie.)

W trzech procesach następnych doręczono uchwałę oskarżenia najpóźniej d. 15. Lipca 1863, bowiem w pierwszych dwóch z tych procesów prawomocne akta oskarżenia już w d. 2. Czerwca 1861 r. stronom doręczonymi zostały, zatem od dnia tego licząc do dnia 26. Stycznia 1864 r., w którym oskarżeni zawezwanie na dzień 11. Lutego 1864 r. otrzymali, upłynął również czas 6 miesięczny, przez który procesa wzmiankowane dalej prowadzonymi nie były.

Uprowadzając możebne zarzuty prokuratoryi oświadczam: iż trzy ostatnie procesa w jedną sprawę łączonymi być nie mogą, a to z powodów następujących: § 18 ustawy o postępowaniu w sprawach drukowych stanowi, iż przepisy niniejszej ustawy o postępowaniu w sprawach drukowych winny być zastosowane przy sprawach już się toczących, jeżeli w dniu, w którym ustawa niniejsza staje się obowiązującą, przeciw żadnemu z obwinionych nie zapadła prawomocna uchwała oskarżenia.

Ustawa niniejsza stała się obowiązującą z dniem 10. Marca 1863 r. a wedle wykazu powyżej umieszczonego w d. 10. Marca 1863 r. przeciw żadnemu z oskarżonych w trzech ostatnich procesach nie była jeszcze zapadła prawomocna uchwała oskarżenia, zatem w procesach tych znajduje zastosowanie nowa ustawa drukowa z 17. Grudnia 1862. Otóż według § 5 teje nowej ustawy drukowej, celem szybszego wymiaru sprawiedliwości, sprawy drukowe o ile możności osobno winny być traktowane; nie jest zaś winą oskarżonych, iż w obecnym procesie tego nie dopełniono.

Zaczem na podstawie powyższego wyводу prawnego domagam się, aby sprawy pp. Kłobukowskiego, Szukiewicza, Sawczyńskiego, Kańskiego i Chrzanowskiego (drukowa) orzeczeniem sądowym uznane zostały za upadłe skutkiem przedstawienia w myśl § 40 u. d. z dnia 17. Grudnia 1862.

Świetna obrona Dr. Machalskiego wywołuje replikę z. prokuratoryi, którą pomijamy za przyczyny wyżej już wypowiedzianej, ograniczając się jedynie na wzmiankę, iż wywód prawny przedstawienia w procesach drukowych przedmiotem rozprawy będących, nie znalazł zwolennika w osobie p. zastępcy prokuratoryi, który w obszernym przemówieniu wątpliwości swoje co do wyvodu obrońcy udowodnić się stara.

Korzysta z tej sposobności Dr. Machalski, aby w odparciu zarzutów prokuratoryi w sprawie klientów swoich po raz ostatni w rozprawie niniejszej przemówić. Przedewszystkiem przyjmuje do wiadomości szczere

wyznanie p. zastępcy prokuratoryi, iż innym narodom wolno dobijać się niepodległości, lecz za zbrodnię musi to być poczytanem narodowi polskiemu. Dalej zaprzecza najmocniej twierdzeniu zastępcy prokuratoryi, aby powstanie w Kongresówce wedle ustaw austriackich było karygodnem: albowiem w myśl §. 66. k. k. i rozp. minist. z dnia 19. Październ. 1860. r. tylko ci z biorących udział w powstaniu stają się karygodnymi, którzy na terytorium austriackiem działają w interesach powstania. Dla tego też ujętych z bronią w rękę lub o udział w powstaniu podejrzanych mieszkańców Kongresówki nie stawia rząd austriacki przed sądy, lecz ich internuje. Zastępca prokuratoryi, mówi w dalszym ciągu obrońca, chcąc uzasadnić karygodność artykułu pana Chrzanowskiego, twierdzi, iż §. 305. takie pochwalanie (Guttheissen) powstania za karygodne uważa. Otóż wyrażenia tego w tekście powołanego §fu nie znajdzie p. zastępca prokuratoryi, a jeżeli wyszukał go gdzie na marginesie paragrafu, to poczuwa się obrońca do przypomnienia mu zasady, której uczyć jeszcze na ławach szkolnych: »margo legis, non est lex ipsa«.

Dalszy ciąg przemówienia obrońcy poświęconym jest odparciu zarzutów prokuratoryi, dotyczących wyvodu przedawnienia: nie przytoczywszy jednak powyżej owych zarzutów, nie uważamy za stosowne przytaczać ich odparcia.

Po obrońcy zabierają jeszcze głos pp. Sawczyński i Kański. Pierwszy dopiero po replice p. zastępcy prokuratoryi przyszedł do przekonania, że nie o rzecz tu idzie, lecz o formy przezeń użyte w inkryminowanym artykule, o dobór stosownych wyrażen. Jaki wyraz nazwiemy stosownym? zadaje pytanie oskarżony, odpowiadając zarazem: iż zdaniem jego taki, który najtrafniej rzecz maluje. Co się tyczy orzeczenia stosowności lub niestosowności, jest to rzecz bardzo indywidualna. Na dowód przytacza oskarżony, iż prokuratorya oskarżała go o łżenie władzy. Gdyby znała rodowód wyrazu „łżenie“, nie byłaby użyła tego wyrazu, jako w danym razie niestosownego, bo w wyrazie tym mieści się także zarzut świadomego kłamstwa. Jako umiejący po polsku i to dobrze po polsku, składa oskarżony sumienne zeznanie, iż w artykule inkryminowanym nie dopatruje się wyrazów ani łączących władzę, ani tem bardziej obrażających moralność publiczną. Mniema, iż używał tylko wyrazów stosownych: jeżeli więc rzecz prawdziwa, a wyrażenia stosowne, przecz dziś stawa przed sądem?

Oskarżony Dr. Kański wypowiada niemałe zdziwienie swoje, iż, jak się to z repliki p. zastępcy prokuratoryi dowiedział, znalazł się jakiś nieproszony dobrodziej, który o przesłanie akt sprawy jego do Wiednia upraszał, a tem samem, wedle zdania prokuratoryi, przedawnienie procesu jego przerwał. Dla tego przypuścić wcale nie może, aby przedawnienie samowolnym krokiem przez osobę trzecią, sprawie obcą podjęte, zgodnie z brzmieniem ustawy przerwanem być mogło, za czem ob staje przy pierwotnem swem twierdzeniu, iż przedawnienie procesu jego już od d. 15. lipca 1863 r. liczyć należy.

Słowa Dr. Kańskiego zakończają posiedzenie sądu. Przydujący od racza ogłoszenie wyroku do wtorku.

O godz. 11. dnia tego sala posiedzeń zapelnia się publicznością, z niecierpliwością oczekującą ogłoszenia wyroku. Narady sądu się przedłużają: dopiero o godzinie 12. sąd zajmuje swe miejsce. Przydujący ogłasza wyrok, którego treść już nazajutrz po ogłoszeniu podaliśmy. Niemniej przytaczamy go powtórnie w treszczeniu.

Otóż wyrok stanowi: Wytoczone procesa drukowe przeciw członkom redakcyi Czasu, a mianowicie przeciw pp. Antoniemu Kłobukowskiemu, Aleksandrowi Szukiewiczowi, Zygmunutowi Sawczyńskiemu, Leonowi Chrzanowskiemu, tudzież Dr. Mikołajowi Kańskiemu, c. k. sąd na podstawie §. 8. i 40. u. d. dla zachodzącego przedawnienia uchwałą odstąpienia w myśl § 289. k. p. s. k. załatwia. Jednakowoż w obec udowodnionej prawomocności uchwałami oskarżenia, przedmiotowej istoty czynu, orzeczonem zostaje zakaz dalszego rozpowszechnienia numerów Czasu, artykuły inkryminowane zawierających, tudzież zniszczenie zabranych numerów Czasu 74 z r. 1861 i 27 z r. 1863.

Wreszcie p. Leon Chrzanowski uwolnionym zostaje od zarzutu zbrodni naruszenia spokoju publicznego z §. 66. k. k. dla braku dowodów.

Przeciw wyrokowi powyższemu zgłasza zastępca prokuratoryi bezzwłocznie rekurs. P. Chrzanowski zastrzega sobie prawo zgłoszenia takowego w zakresie 24 godzin. Ogłoszenie wyroku sprawiło widoczne zadowolenie między licznie zgromadzoną publicznością, wśród oznak którego oskarżeni opuszczają salę posiedzeń

Szwajcarya.

Z nad granicy francuskiej, 26. Lutego. — Przyzwyczailiśmy się już do rzeczy nieprzewidzianych i dla tego dziwić się nie będziemy, jeżeli wypadki duńskie wezmą niespodziewany kierunek przez przyjęcie niemal jednoznaczne konferencji. Mimo sprzecznych artykułów w oficjalnych dziennikach francuskich, Francya nie cofnęła dawnego przyrzeczenia. Cesarz wspominał wczoraj o konferencji, jako o rzeczy przyjętej i dodał: jeżeli wypadek będzie szczęśliwy, natenczas wyświadczyliśmy przysługę Europie, jeżeli zaś obrady się rozbiją, wówczas także żalić się nie będziemy. Cokolwiek więc wam pisać będą z Paryża, bądźcie pewni, że rząd cesarski wyszle na konferencję swego reprezentanta. Toż samo powiedzieć mogą o Danii. Chodzić więc tylko będzie jeszcze o przystąpienie do konferencji Szwecyi i bundestagu. Napoleon III, ujrzy się więc nagle przy stole zielonym na specjalnych konferencyach które dotąd za rzecz niepodobną poczytywano. Czyli to się dzieje z pewnością, iż konferencję się nie udadzą? To nie jest prawdopodobnem, ale i w przypadku udania się, Francya się pocieszy. Nie zapominajmy, że w Paryżu słusznie czy niesłusznie przekonani są o sprzymierzu Rosyi, Pruss i Austyi. Cesarz więc zagnonym jest liczyć na pomoc Anglii, chociażby na drodze pokojowej dalej cofniętym, anizeli tego sobie życzy. Z tego powodu nie wiercie, aby Drouyn de Lhuys popadł w nie-

